

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора
Бакіко Ігоря Володимировича на
дисертаційну роботу
Приходька Ігоря Вікторовича
«Формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу
спеціалізованої освіти спортивного профілю»,
представлену на здобуття ступеня доктора
філософії у галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за
спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт»

Актуальність обраної теми. Процесом реформування системи освіти в Україні започатковано функціонування цілого класу закладів: ліцеїв, гімназій, коледжів. Особливе місце серед них займають спортивні ліцеї закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю.

Основним напрямком педагогічної діяльності таких закладів є відбір, навчання і виховання здібних та обдарованих дітей для формування резерву збірних команд України. Відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту» фахова передвища спортивна освіта передбачає засвоєння освітньо-професійної програми з відповідного виду спорту з метою набуття комплексу професійних компетентностей у сфері фізичної культури і спорту, формування та розвитку індивідуальних здібностей в обраному виді спорту та здобувається на основі початкової спортивної та базової середньої освіти з одночасним здобуттям профільної середньої або на основі профільної середньої освіти. Тож, спеціалізовані спортивні ліцеї-інтернати, що входять до складу професійних коледжів спортивного профілю забезпечують виконання освітньо-професійних програм з видів спорту одночасно із здобуттям профільної середньої освіти. Дуалізм існування закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю полягає в узгодженості безперервного інтегрованого освітнього процесу здобувачів освіти і навчально-тренувального процесу обдарованих спортсменів – кандидатів до збірних команд України.

Сучасним етапом розвитку освітньої системи в Україні є профільне навчання в закладах загальної середньої освіти. Нова редакція Закону України «Про освіту», що набула чинності у 2018 року визначає модель старшої школи, яка будується саме на основі профільного навчання. Разом з тим, основною діяльністю закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю є безперервний навчально-тренувальний процес протягом року, що здійснюється на основі сучасної методики тренування із застосуванням технічних засобів і відновлювальних заходів на базі засвоєння тренувальних і змагальних навантажень. Проте, здобуття середньої освіти відповідного профілю є важливим для подальшої освітньої траєкторії майбутнього фахівця фізичної культури і спорту, тому що заклад спеціалізованої освіти спортивного профілю є водночас і освітнім закладом здобуття фахової передвищої освіти і закладом фізичної культури і спорту. Відповідно до своїх завдань заклад спеціалізованої освіти спортивного профілю має право забезпечувати здобуття профільної середньої освіти професійного та академічного спрямування (рівень старшої школи), професійної (професійнотехнічної) освіти та/або початкового рівня вищої освіти та/або першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (рівень фахового коледжу).

Багаторічний досвід функціонування в нашій країні спортивних шкілінтернатів свідчить про їх ефективність. Велика кількість випускників закладів спортивного профілю поповнили ряди переможців та призерів Олімпійських ігор, Чемпіонатів Світу та Європи. Проте, більша частина вихованців таких закладів, не здобувши гучної перемоги на спортивному олімпі поповнюють лави працівників галузі фізична культура та спорт: тренерів, шкільних вчителів, викладачів вищих та професійних закладів освіти, фітнес-інструкторів та менеджерів спортивних клубів. Для майбутніх фахівців в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка (за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт») важливим є отримання певних знань та формування відповідних ключових компетентностей, які дозволять отримати вищу освіту

та можливість працевлаштування у майбутньому (в тому числі і після закінчення спортивної кар'єри).

Таким чином, актуальність даної роботи обумовлюється необхідністю вирішення завдань формування компетентностей з фізичної культури в умовах безперервного навчально-тренувального процесу закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дослідження проведено відповідно до тем науково-дослідної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки на 2018–2023 рр. «Сучасні технології формування та збереження здоров'я різних груп населення засобами оздоровчої рухової активності» (номер державної реєстрації 0118U004196); на 2023–2028 рр. «Теоретико-методичні засади формування та збереження здоров'я різних груп населення засобами оздоровчої рухової активності та спорту» (номер державної реєстрації 0123U102924).

Роль автора полягала у науковому обґрунтуванні, розробці та впровадженні моделі формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Здобувач визначив мету роботи, яка чітко окреслює очікуваний кінцевий результат, який зумовлює логіку і напрямок дослідження. Завдання сформульовані відповідно до мети роботи. Правильно визначений об'єкт і предмет дослідження.

Для вирішення поставлених завдань дослідження використано комплекс взаємодоповнюючих наукових методів дослідження: теоретичний аналіз, систематизація й узагальнення даних науково-методичних джерел і нормативно-правових документів; анкетування й експертне опитування; метод системного аналізу; метод моделювання; педагогічний експеримент; педагогічне спостереження; тестування рівня розвитку фізичних якостей;

антропометричні методи; медико-біологічні методи; психодіагностичні методи; статистичні методи обробки результатів дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що здобувачем вперше:

- досліджено сучасний стан організації навчально-тренувального процесу спортивного ліцею закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю;
- визначено ключові компетентності з фізичної культури для учнів, які здобувають освіту в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю;
- на основі компетентнісного, професійно-орієнтованого, особистісно орієнтованого, діяльнісного та рефлексивного підходів науково обґрунтовано та розроблено модель формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю;
- отримано дані про особливості застосування моделі формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю.

Практична значущість полягає у розробці та впровадженні моделі формування компетентностей з фізичної культури на базі спортивного ліцею закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику організації та проведення освітньої діяльності семи закладів профільної освіти: Харківського фахового коледжу спорту, Комунального закладу «Харківський фаховий коледж спортивного профілю» Харківської обласної ради, Харківського республіканського ліцею-інтернату спортивного профілю, Комунального закладу «Дніпропетровський фаховий коледж спорту» Дніпропетровської обласної ради», КЗ ЛОР «Львівський фаховий коледж спорту», Комунального закладу Київської обласної ради «Київський обласний

спортивний фаховий коледж», Комунального закладу «Донецький обласний спеціалізований фаховий коледж спортивного профілю ім. С. Бубки».

Розроблену авторську модель формування компетентностей з фізичної культури планується використовувати при розробці навчальних програм для закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю.

Особистий внесок здобувача полягає в аналізі теоретичних основ і науковому підході до вирішення питань пов'язаних з темою дослідження, організацією і проведенням експериментальних досліджень, отриманні фактичного матеріалу, теоретичному аналізі отриманих даних, науковому обґрунтуванні та розробці моделі профільного навчання в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в публікованих працях. Основні положення дисертації викладено у 18 працях, з яких 5 опубліковані у фахових виданнях України, 1 – у виданні, що внесено до наукометричної бази Scopus, 8 публікацій апробаційного характеру та 4 методичних рекомендацій, що додатково відображають результати дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту та її основних положень. Дисертаційна робота складається з анотацій, списку публікацій автора, переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 181 сторінку. Робота вміщує 54 таблиці та ілюстрована 5 рисунками. Список використаних джерел вміщує 225 найменувань, з яких 205 – кирилицею та 20 – латиницею.

У першому розділі «Науково-теоретичні основи формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю» висвітлено засади функціонування в Україні закладів спеціалізованої освіти спортивного профілю, розкрито підходи до організації профільного навчання за спортивним напрямком та визначено засади створення структурно-функціональної моделі формування

компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю. З'ясовано, що профільне навчання в Україні є перспективною новацією освіти і відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту» впроваджується на рівні спеціалізованої фахової передвищої освіти. Спеціалізована фахова передвища спортивна освіта передбачає засвоєння освітньо-професійної програми з відповідного виду спорту з метою набуття комплексу професійних компетентностей у сфері фізичної культури і спорту з одночасним здобуттям профільної середньої освіти або на основі профільної середньої освіти.

Проведений аналіз літературних джерел свідчить, що на сучасному етапі профільна освіта спортивного напрямку розвивається на нормативноправовій базі, що постійно змінюються, і основними підходами до удосконалення навчально-тренувального процесу закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю доцільно визнати компетентнісний, професійноорієнтований, особистісно орієнтований, діяльнісний та рефлексивний підходи. Зазначені підходи було застосовано для обґрунтування моделі формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю.

У другому розділі **«Методи та організація досліджень»** представлено використані в роботі методи дослідження: загальнонаукові, соціологічні, педагогічні, антропометричні, медико-біологічні, психодіагностичні та статистичні. Серед загальнонаукових методів дослідження було обрано теоретичний аналіз, систематизацію та узагальнення даних науковометодичних джерел і керівних документів, метод системного аналізу, метод аксіологічного підходу, метод діяльнісного підходу, метод рефлексивного підходу та метод педагогічного моделювання.

Група соціологічних методів представлена анкетуванням та експертним опитуванням. Педагогічні методи включали: педагогічне спостереження, педагогічне тестування рівня розвитку рухових здібностей і педагогічний

експеримент (констатувальний та формувальний). Антропометричні методи використовувались для визначення рівня фізичного розвитку учасників дослідження: відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 13.09.2013 року № 802 методом сигмальних відхилень та за допомогою ваго-ростового індексу Кетле. Стандартні медико-біологічні методи (ритмовазометрія, електроманометрія, спірометрія, динамометрія) було застосовано для оцінки фізичного розвитку учасників експерименту (оцінка фізичного стану за О. Піроговою) та рівня фізичного здоров'я (експресоцінка Г. Апанасенка). Психодіагностичні методи включали дослідження вольової саморегуляції А. Зверькова та Е. Ейдмана, діагностика рівня розвитку рефлексивності А. Карпова, інтелектуальний тест Г. Айзенка.

Третій розділ «Дослідження стану навчально-тренувального процесу спортивного ліцею» присвячений аналізу навчально-тренувального процесу спортивного ліцею, дослідженню фізичного розвитку, фізичного стану, фізичного здоров'я, рухових здібностей та рівня спортивної майстерності учнів спортивного ліцею Харківського фахового коледжу спорту. Для дослідження було визначено три контрольні групи учнів 10-х класів спортивного ліцею протягом 2020-2022 років. Встановлено, що протягом констатувального експерименту спостерігається поступове погіршення фізичного стану, рівня фізичного здоров'я, показників швидкості, спритності та витривалості, а також рівня спортивної майстерності учнів спортивного ліцею.

У четвертому розділі «Обґрунтування і розробка моделі формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю» визначено ключові компетентності учнів, які мають формуватися протягом навчання в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю, відображено теоретичне обґрунтування компонентів авторської структурно-функціональної моделі та подано результати формувального експерименту з впровадження моделі в

навчально-тренувальний процес спортивного ліцею Харківського фахового коледжу спорту. На основі компетентнісного, професійно-орієнтованого, особистісно орієнтованого, діяльнісного та рефлексивного підходів було теоретично обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю.

Складовими зазначеної моделі було обрано змістовний, технологічний, організаційно-педагогічний, ресурсний та рефлексивно-оцінювальний (результативний) компоненти. Результатами формувального експерименту засвідчено позитивний вплив авторської моделі на фізичний стан, рівень фізичного здоров'я, показники силових, швидко-силових рухових якостей та витривалості. Зафіксовано також покращення рівня спортивної майстерності представників експериментальної групи у порівнянні із контрольною. Ефективність впровадження авторської моделі підтверджується результатами оцінювання навчальних досягнень учнів в мотиваційній, рефлексивній та когнітивній сферах.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» здобувач узагальнив результати власних експериментальних досліджень, зіставив отримані результати із даними інших дослідників. Приходько І.В. визначив наукові положення, які були підтверджені, доповнені та набули подальшого розвитку.

Оцінюючи роботу Приходька Ігоря Вікторовича позитивно, вважаю за необхідне звернути увагу на окремі зауваження:

1. Неправильно оформлено список публікацій здобувача за темою дисертації (стор. 15 і т.д.);
2. В анотації не подана загальна характеристика п'ятого розділу дисертації;
3. Некоректна назва додатку (дод. Г), стор. 20, 223;
4. У дисертації використовуються застарілі терміни: «учні», «студенти», «роботодавці», «загальноосвітня школа»;

5. Незрозумілим залишається той факт, чому автор для визначення розвитку швидкості у дослідженні використав «біг на 60 м», а не «біг на 100 м», коли в експерименті брали участь здобувачі 10-х класів;
6. Чому автор не досліджував рівень розвитку гнучкості у здобувачів спортивного ліцею;
7. Чи доцільно проводити опитування (анкетування) викладачів та тренерів щодо первинних ключових компетентностей, коли існує Державний стандарт?

Зазначені зауваження не впливають на достовірність викладеного матеріалу, не знижують наукового значення та практичної цінності дисертації.

Загальний висновок. Обрана тема дисертації «Формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю» є актуальною, наукові положення висунуті автором достатньо обґрунтовані, підтверджені статистичними даними та повною мірою висвітлені у публікаціях, отримані результати є новими, робота виконана із дотриманням академічної доброчесності. Враховуючи вище викладене, вважаю, що дисертаційна робота Приходька Ігоря Вікторовича «Формування компетентностей з фізичної культури в умовах закладу спеціалізованої освіти спортивного профілю» відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 року) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44), а її автор Приходько Ігор Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора

філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання
та спорту, доцент, професор
кафедри фізичної культури,
спорту та здоров'я
Луцького національного
технічного університету

Ігор БАКІКО

